

اللَّهُ أَحْمَدُ

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بندرعباس

مرکز پژوهش‌های اتاق بندرعباس

عنوان پژوهش : ظرفیت‌های هرمزگان در راستای همکاری با اوراسیا

تهیه کننده : سید امید جعفریان

ناظر علمی : دکتر پیام رضایی

مشاور میز اوراسیا : دکتر براری

طبقه بندی موضوعی : اقتصاد ایران

واژه های کلیدی : اتحادیه اقتصادی اوراسیا، ایران، هرمزگان.

فهرست :

- ❖ چکیده..... ۱
- ❖ مقدمه..... ۲
- ❖ تاریخچه اتحادیه اقتصادی اوراسیا و ساختار آن ۳
- ❖ اهداف و اولویتهای اصلی اتحادیه اقتصادی اوراسیا..... ۴
- ❖ اهداف اولیه تشکیل اتحادیه اوراسیا..... ۵
- ❖ چالشهای پیش روی اتحادیه اقتصادی اوراسیا..... ۶
- ❖ آشنایی با کشورهای عضو اتحادیه..... ۷
- ❖ روسیه..... ۷
- ❖ قزاقستان..... ۹
- ❖ بلاروس..... ۱۱
- ❖ قرقیزستان..... ۱۳
- ❖ ارمنستان..... ۱۴
- ❖ پیوستن ایران به اوراسیا..... ۱۶
- ❖ فرصتهای ناشی از تعامل تجاری ج.ا.ایران با اوراسیا..... ۱۶
- ❖ توافقنامه ایران و اوراسیا..... ۱۷
- ❖ توافقنامه تجارت آزاد با اوراسیا..... ۱۷
- ❖ ظرفیتهای استان هرمزگان..... ۱۹
- ❖ نظرات و پیشنهادات استان هرمزگان در زمینههای مختلف..... ۲۲
- ❖ نتیجه گیری..... ۲۴
- ❖ منابع ۲۷

❖ چکیده

بعد از جنگ سرد، گرایش به سوی منطقه‌گرایی در مناطق گوناگون جهان بیشتر نمایان شده است. آسیای مرکزی از مناطق ژئواستراتژیک است که همواره در کانون توجه روسیه و ابرقدرت‌های چین و آمریکا قرار دارد. توجه کشور چین به این منطقه برای عبور طرح (یک کمربند-یک راه) برای اتصال به اروپا از نمونه‌های موقعیت مهم آسیای مرکزی است. در این منطقه، اتحادیه اقتصادی اوراسیا و سازمان همکاری شانگهای ظرفیت‌های خوب و مناسبی برای ارتقای سطح اقتصادی کشورهای این منطقه دارند که سیاست خارجی ایران، می‌تواند از این ظرفیت‌ها در راستای منافع ملی خود بهره‌برد. اتحادیه اقتصادی اوراسیا از اتحادیه‌هایی است که در قالب گروه‌بندی منطقه‌ای در آسیای مرکزی تأسیس شده است. ایران به عنوان کشوری که در همسایگی با کشورهای عضو این اتحادیه قرار دارد، با توجه به موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک خود، می‌تواند از نقش تأثیرگذار این اتحادیه متأثر شود.

بخش قابل توجهی از سهم تجارت خارجی ایران را نفت خام و محصولات کم‌فراوری شده از نفت و گاز تشکیل می‌دهند که می‌توان عنوان کرد تلاش زیادی نیز برای شکل‌گیری تجارت آن‌ها صورت نگرفته است. این در حالی است که وضعیت ایران، چه از نظر جغرافیایی و چه از نظر ظرفیت کشورهای همسایه به نحوی است که امکان افزایش تولید و تجارت با این کشورها فراهم است. در این راستا لازم است سیاست توسعه تعاملات تجاری و اقتصادی خارجی با کشورهای هدف، متناسب با توانایی و نیازهای داخلی در دستور کار کشور قرار گیرد و از این طریق امکان بهره‌مندی از مزیت‌های تجارت خارجی فراهم گردد. یکی از ظرفیت‌های موجود در زمینه افزایش تعاملات تجاری و اقتصادی با کشورهای هدف، همکاری با کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا است.

نوشتار حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که عضویت ایران در اتحادیه اقتصادی اوراسیا چه تأثیری بر موقعیت ایران در منطقه دارد؟ همچنین با ظرفیت‌های موجود در استان هرمزگان چه مواردی را می‌توان در راستای همکاری با اوراسیا روی میز قرار داد.

کلیدواژه‌ها: اتحادیه اقتصادی اوراسیا، ایران، هرمزگان.

❖ مقدمه

جمهوری اسلامی ایران، علاوه بر داشتن منابع عظیم نفت و گاز، معادن و ظرفیت تولید محصولات کشاورزی و جذب گردشگر به‌عنوان یکی از اقتصادهای بزرگ دنیا با قرار گرفتن در منطقه مهم و استراتژیک جنوب غرب آسیا و پل ارتباطی کریدور شمال-جنوب و دسترسی به آب‌های بین‌المللی دریای عمان و اقیانوس هند، وجود زیرساخت‌های ریلی و جاده‌ای برای ارتباط شرق و غرب قاره کهن آسیا و ارتباط آسان و نزدیک با اروپا متأسفانه در امر صادرات و واردات، دچار برخی مشکلات و موانع است که نتوانسته است به‌خوبی از این مزیت‌ها و فرصت‌ها در تجارت خارجی خود بهره کافی و لازم را ببرد. اگرچه همواره دولت‌های مختلف از صادرات حمایت کرده‌اند، اما هنوز موفق نشده‌اند روندی پایدار در صادرات محصولات غیرنفتی ایجاد نمایند. این عدم پایداری تجارت خارجی کشور، به عوامل متعدد داخلی و خارجی ارتباط دارد که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به نبود ثبات در بازار ارز، قوانین و بخش‌نامه‌های متعدد و متناقض بازرگانی خارجی کشور، واردات بی‌ضابطه، ضعف بازاریابی در تجارت بین‌الملل، عدم تأمین مالی مطلوب، تمرکز و انحصار بالای تجارت خارجی و قاچاق اشاره کرد که در این بین تحریم‌ها و دیگر موانع خارجی برون‌زا نیز تأثیرگذار بوده‌اند.

علاوه بر این بخش قابل توجهی از سهم تجارت خارجی ایران را نفت خام و محصولات کم‌فرآوری شده از نفت و گاز تشکیل می‌دهند که می‌توان گفت تلاش زیادی نیز برای شکل‌گیری تجارت آن‌ها صورت نگرفته است.

این درحالی است که وضعیت ایران، چه از نظر جغرافیایی و چه از نظر ظرفیت کشورهای همسایه به نحوی است که امکان افزایش تولید و تجارت با این کشورها فراهم است.

در این راستا لازم است سیاست توسعه تعاملات تجاری و اقتصادی خارجی با کشورهای هدف، متناسب با توانایی و نیازهای داخلی در دستور کار کشور قرار گیرد و از این طریق امکان بهره‌مندی از مزیت‌های تجارت خارجی فراهم شود.

هرچند باید توجه داشت اولین گام در زمینه حرکت به سمت توافقات تجاری و اقتصادی با کشورهای هدف، کسب شناخت کامل و کافی از این کشورهاست.

❖ تاریخچه اتحادیه اقتصادی اوراسیا و ساختار آن

اوراسیا نام منطقه وسیعی است که از ترکیب دو قاره اروپا و آسیا پدید آمده‌است. از آنجا که دو قاره آسیا و اروپا مرز طبیعی ویژه‌ای ندارند و مرز بندی کنونی میان این دو قاره بیشتر تاریخی و فرهنگی است. اتحادیه اقتصادی اوراسیا، از ادغام اتحادیه گمرکی منطقه اوراسیا و نیز جامعه اقتصادی اوراسیا، به منظور مدرن سازی همه‌جانبه، همکاری و بهبود رقابت‌پذیری اقتصادهای ملی و ایجاد شرایط توسعه پایدار برای بهبود شرایط زندگی جمعیت کشورهای عضو ایجاد گردید. بیشترین بخش اوراسیا در شمال و شرق کره زمین قرار دارد و حدوداً ۵ میلیارد نفر در این قاره زندگی می‌کنند. کشورهای همچون اندونزی و ژاپن و نیز جزایر بریتانیا، ایسلند، ایرلند و فیلیپین در این منطقه قرار دارند.

منطقه اوراسیا رتبه اول استخراج نفت، رتبه اول گاز، رتبه چهارم تولید انرژی، رتبه سوم طول خط آهن، رتبه چهارم تولید آهن و رتبه پنجم در جهان تولید را داراست. در سال ۱۸۸۳ میلادی برای اولین بار توسط ادوارد سوئیس، زمین‌شناس اتریشی مطرح شد. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، یکپارچگی اوراسیایی با هدف ساخت چارچوب جدیدی برای همکاری میان کشورهای بازمانده از اتحاد مذکور تشکیل شد. تلاش‌های متعددی در طول دو دهه گذشته به وسیله دولت‌های مستقل مشترک‌المنافع انجام شده‌است تا یکپارچگی اقتصادی عمیق‌تری پدید آید. این نوع از یکپارچگی برای بسیاری از کشورها، محرکی برای رسیدن به شکلی از یکپارچگی مجدد در کنار تأسیس دولت‌های مستقل مشترک‌المنافع بود. به عبارت دیگر، تقریباً وسیله‌ای جهت تثبیت اوضاع اعضای پیشین اتحادیه شوروی به شمار می‌رفت تا هر کشوری بتواند بنا بر روش پیشین (دوران قبل از فروپاشی) به راه خود ادامه دهد.

ریشه نظری تکوین اتحادیه اقتصادی اوراسیا را بایستی در پیشنهاد نورسلطان نظربایف، رئیس جمهور قزاقستان در سال ۱۹۹۴ در خصوص تکوین بلوک تجاری منطقه‌ای جستجو کرد. پس از طرح این پیشنهاد، در سال ۲۰۰۰ بلاروس، قزاقستان، روسیه، قرقیزستان و تاجیکستان جامعه اقتصادی اوراسیا را با هدف ایجاد بازار مشترک برای کشورهای عضو به وجود آوردند. در سال ۲۰۰۷، روسیه، قزاقستان و بلاروس درباره ایجاد یک اتحادیه گمرکی میان خود به توافق رسیدند.

در سال ۲۰۰۹، ابتدا توافقاتی میان مسکو، آستانه و مینسک در خصوص ایجاد تعرفه گمرکی مشترک (ایجاد کد مشترک به جای قوانین داخلی) صورت پذیرفت و در نهایت، توافقات مذکور به امضای رؤسای جمهوری سه کشور رسید و بدین ترتیب، اتحادیه گمرکی در سال ۲۰۱۰ میان این سه کشور شروع به فعالیت کرد. اهداف و اولویت‌های اتحادیه گمرکی شامل موارد ذیل بود:

- حذف تعرفه‌های گمرکی داخلی کشورهای عضو،
- ایجاد تعرفه خارجی مشترک
- ایجاد یک بازار واحد گسترده میان روسیه، قزاقستان و بلاروس اعلام شد.

ایده تأسیس فضای واحد اقتصادی موجب شد رؤسای جمهور روسیه، بلاروس و قزاقستان توافقنامه ایجاد اتحادیه اقتصادی اوراسیا را در سال ۲۰۱۴ امضا کنند و از ژانویه سال ۲۰۱۵ نیز اجرایی گردید. ارمنستان در ۲ ژانویه ۲۰۱۵ و قرقیزستان در ۶ اوت ۲۰۱۵ به عضویت کامل اتحادیه اقتصادی اوراسیا درآمدند.

در حال حاضر، اعضای این اتحادیه شامل روسیه، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و ارمنستان است که عضو اتحادیه گمرکی اوراسیا نیز هستند.

❖ اهداف و اولویت‌های اصلی اتحادیه اقتصادی اوراسیا

- حذف تعرفه‌های گمرکی داخلی کشورهای عضو و ایجاد تعرفه خارجی مشترک.
- ایجاد یک بازار واحد گسترده بین کشورهای عضو.
- ایجاد فضای واحد اقتصادی.
- توسعه بازار مشترک و دستیابی به چهار حرکت آزاد یعنی حرکت آزاد کالا، سرمایه، خدمات و مردم در بازار واحد کشورهای عضو.
- کاهش قیمت کالاها با کاهش هزینه‌های حمل و نقل مواد خام.
- ترویج رقابت سالم در بازار مشترک.
- سیاست‌های مشترک در صنعت، کشاورزی، انرژی، فناوری و حمل و نقل.

❖ اهداف تشکیل اتحادیه اوراسیا

هدف اتحادیه اقتصادی اوراسیا، ایجاد فضای واحد اقتصادی، توسعه بازار مشترک و دستیابی به حرکت آزاد کالا، سرمایه، خدمات و مردم در بازار واحد کشورهای عضو، کاهش قیمت کالاها با کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل مواد خام، ترویج رقابت سالم در بازار مشترک، سیاست‌های مشترک در کشاورزی، انرژی، فناوری و حمل‌ونقل اعلام شده است.

از اهداف این اتحادیه اقتصادی می‌توان به تسهیل تجارت، ایجاد بازار مشترک در حوزه کشورهای مستقل هم سود عضو، حذف تدریجی قوانین گمرکی در داخل اتحادیه، برقراری تعرفه خارجی مشترک در میان کشورهای عضو و هماهنگ‌سازی تشریفات گمرکی اشاره کرد.

منطقه آسیای میانه و شرق اروپا به دلیل رقابت قدرت‌های جهانی، وجود نفت و گاز و مسیرهای تجاری و انرژی منطقه‌ای ویژه از لحاظ ژئوپولوتیکی، ژئواستراتژیکی و ژئواکونومیکی است که این سه خصیصه را شاید نتوان همزمان در هیچ جای دنیا مشاهده کرد.

بر این اساس پیمان اقتصادی اوراسیا بسته شد و در شاهد شکل‌گیری رقابت بین روسیه، اروپا، آمریکا، چین و حتی هند در این منطقه هستیم که با انگیزه‌های مختلف رقابت شکل می‌گیرد. روس‌ها به دنبال تسلط بر حوزه نفوذ شوروی سابق در این منطقه هستند و به عنوان میراث‌دار اتحاد جماهیر شوروی در حقوق بین‌الملل و سازمان‌های بین‌المللی می‌خواهند حوزه نفوذ آن را با شکل جدید حفظ کند.

اروپا و آمریکا نیز برای ممانعت از شکل‌گیری ساختار گذشته یا جذب کشورهای تازه استقلال یافته و سرمایه‌گذاری در آن‌ها جذابیت‌هایی را برای این کشورها به وجود می‌آورند تا ضمن دور نگه‌داشتن آن‌ها از روسیه به عنوان شریک تجاری، سیاسی و امنیتی از آن‌ها بهره بگیرند و کنترل انرژی این منطقه را نیز در دست بگیرند. در این میان می‌توان تغییرات در اوکراین و گرجستان و نزدیک شدن این دو کشور به غرب و دست کشیدن از شراکت با روس‌ها را نام برد.

چینی‌ها نیز به عنوان همسایه بزرگ و قدرتمند آسیای میانه تمایل دارند با پروژه‌های مختلف از قبیل یک کمربند یک جاده و سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی علاوه بر توسعه غرب

چین و دستیابی به بازارهای همجوار، نفوذ خود را در این منطقه افزایش دهند و به رصد و کنترل رقبای خود یعنی آمریکا، اروپا و روسیه نیز در این منطقه بپردازند. هندی‌ها نیز با نزدیک شدن به افغانستان به دنبال حضور در این منطقه هستند تا به عنوان یکی از مدعیان اقتصادی در این منطقه حضور داشته باشند و هم از بازار منطقه هم از انرژی آن سود ببرند.

با این اوصاف وجود منابع عظیم گازی و نفتی و کریدورهای بزرگ انرژی و تجاری و همسایگی قدرت‌های بزرگ اقتصادی و رقابت قدرت‌های جهانی، این منطقه را به عنوان منطقه‌ای از اهمیت بالا معرفی می‌کند.

ورود ایران در این منطقه نیز در گذشته فراز و نشیب‌هایی را به همراه داشته که انتقادهای بسیاری در حوزه اقتصادی، تجاری و سیاسی بر آن وارد است، اما تعامل و همکاری ایران با اتحادیه اوراسیا می‌تواند به دلایلی که بیان می‌شود منافع اقتصادی و سیاسی را برای جمهوری اسلامی ایران به همراه داشته باشد.

❖ چالش‌های پیش روی اتحادیه اقتصادی اوراسیا

- موضوع همگرایی و واگرایی در این اتحادیه.
- هژمونی روسیه مانع اصلی همگرایی.
- محدودیت منابع مالی.
- ضعف ساختاری این اتحادیه.
- اعضای اتحادیه ساختار متقارن ندارند.
- فرآیند تصمیم‌گیری در این اتحادیه بسیار کند است.

❖ آشنایی با کشورهای عضو اتحادیه

از جمله نکات دیگری که به شناخت اتحادیه و ارزیابی عملکرد آن کمک می‌کند، بررسی اهداف، اولویت‌ها و دیدگاه‌های کشورهای عضو است. لذا در این بخش به ترتیب اهمیت و ظرفیت اقتصادی کشورهای عضو، مواضع کشورهای روسیه، قزاقستان، بلاروس، قرقیزستان و ارمنستان مورد مذاقه قرار می‌گیرد.

روسیه:

پس از فروپاشی شوروی تاکنون حداقل چهار گرایش در سیاست خارجی روسیه قابل مشاهده است. اولی نظریه آتلانتیک‌گرایی برمبنای "دکترین کوزیروف" مبنی بر "همبستگی میان دموکراسی‌ها (solidarity between democracies)" است. این دیدگاه در سیاست خارجی روسیه دوام چندانی نیاورد زیرا در میانه دهه ۱۹۹۰ مشخص شد مشارکت برابر با اروپا به دشواری قابل حصول است. پس از آن در سالهای ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۸ با روی کار آمدن "ایوگنی پریماکف" به عنوان وزیر امور خارجه، تحت عنوان "خارج نزدیک روسیه" اولویت به جمهوری‌های سابق شوروی داده شد. براین مبنا مسکو آسیای مرکزی را به عنوان مرکز و محور منطقه امنیتی خود در نظر گرفت که تحولات در این منطقه به منزله مساله امنیتی خود روسیه قلمداد گردید. در این راستا روسیه ایجاد سازمان همکاری شانگهای (SCO) و سازمان معاهده امنیت دسته جمعی (CSTO) را به منظور افزایش همکاری‌های نظامی و ضدتروریستی در منطقه تشویق کرد. جای تردیدی وجود ندارد که سیاستهای کرملین در نزدیک به دو دهه گذشته زنجیره ای از تلاشهای مداوم برای ایجاد کمربندی از دولتهای باثبات در مرزهای این کشور بوده است.

در اسناد سیاستگذاری خارجی روسیه اهمیت خاصی به حفظ روابط اقتصادی، اجتماعی و انسان دوستانه با کشورهای مشترک‌المنافع داده شده است. در سند مفهومی سال ۲۰۱۳، حمایت فعال از همگرایی اقتصادی اوراسیا اظهار شده است. همچنین گفته شده است که روسیه، بلاروس و قزاقستان در صدد تبدیل جامعه اقتصادی اوراسیا به اتحادیه اقتصادی اوراسیا هستند.

در سند مفهومی سیاست خارجی روسیه در سال ۲۰۱۶، هدف کلیدی دوره پس از شوروی در منطقه شوروی سابق تقویت و گسترش همگرایی با ارمنستان، بلاروس، قزاقستان و قرقیزستان

در جهت مدرن سازی فنی جامع سریعتر و بهبود استانداردهای مردم این کشورها ذکر گردیده است. همچنین گفته شده است که اتحادیه اقتصادی اوراسیا به منظور ایفای نقش مهم در جهت هماهنگ کردن فرآیندهای ادغام و همگرایی میان اورپا و اوراسیا طراحی شده است. در مجموع کلیه اسناد مفهومی سیاست خارجی روسیه، مجموعه کشورهای مشترک المنافع را به عنوان اولویت اصلی روسیه می دانند و سرزمین های شوروی همواره اولین اولویت سیاست خارجی این کشور بوده است. بنابراین به نظر می رسد گسترش همگرایی اوراسیا با همکاری عمیق تر برخی از کشورهای مشترک المنافع سازگار است.

مهم ترین اقلام وارداتی از جهان به روسیه

ماشین آلات و وسایل نقلیه، محصولات دارویی، محصولات پلاستیکی، محصولات کشاورزی، تجهیزات پزشکی

مهم ترین اقلام صادراتی از روسیه به جهان

نفت و فرآورده های آن، گاز طبیعی، چوب و محصولات چوبی، مواد شیمیایی، کودهای معدنی

اقلام عمده صادراتی از ایران به روسیه

کیوی، گوجه فرنگی، سیب درختی، پسته خیار، بامیه، کشمش، انگور، کاهو، فلفل دلمه ای، پلی استایرن، آبمیوه رانی

اقلام عمده وارداتی به ایرانی از روسیه

لاشه گوشت، سویا، دستگاه ناوتکس و متعلقات، ذرت دامی، جو دامی، روغن خام آفتابگردان، اجزای قطعات نیروگاه اتمی، چوب کاج، گوشت گوسفند، کاغذ روزنامه، کلزا، واگن باری، روغن خام، حبوبات

مزیت های تجارت با روسیه

- دارای یکی از بالاترین رشدهای اقتصادی
- دارای مزیت لجستیکی به دلیل همسایگی و نزدیکی با ایران

- دارای منافع مشترک با ایران از لحاظ سیاسی و اقتصادی
- عدم اشباع بازار روسیه از تجار ایرانی و وجود فرصت‌های تجاری
- سه برابر شدن طبقه متوسط در روسیه و سه برابر شدن فرصت‌های بیشتر تجاری
- تسهیل در روابط تجاری به دلیل نزدیکی دو کشور و کاهش هزینه‌های حمل و نقل
- وجود زیرساخت‌های متنوع برای انتقال کالا به این کشور (زمینی، دریایی، هوایی)
- تجهیز گمرک آستارا با امکانات لازم جهت ترخیص به موقع بار
- حضور فعال بخش خصوصی ایران در بندر سالیانکا در آستاراخان
- ارتباط سیاسی استراتژیک میان دو کشور
- وجود علائق مشترک فرهنگی میان دو کشور ایران و روسیه
- روسیه به عنوان ششمین اقتصاد دنیا

قزاقستان:

قول مشهور این است که نورسلطان نظربایف نخستین رئیس جمهور قزاقستان در سال ۱۹۹۴ اولین بار، پیشنهاد تشکیل اتحادیه اقتصادی اوراسیا را مطرح کرده است، با توجه به ادامه سیاست‌های وی توسط جانشین‌اش، قاسم ژومارت توکایف، دیدگاه‌هایی که در قزاقستان در رابطه با اتحادیه طرح می‌شود، نسبت به حضور این کشور در آن مثبت ارزیابی می‌شود. در یکی از آخرین اظهارنظرها توکایف در فوریه سال جاری در میزگردی اعلام کرد که کشورش به همراه روسیه لوکوموتیو اتحادیه اقتصادی اوراسیا باقی خواهد ماند. وی افزود بنا نیست به واسطه عضویت در اتحادیه حاکمیت کشورهای عضو متزلزل شود.

با این حال مزایای اقتصادی اتحادیه برای قزاقستان تا حدی مبهم است. براساس آماري که از سوی بخش خصوصی قزاقستان در ماه فوریه سال جاری منتشر شد، تراز تجاری قزاقستان با اتحادیه اقتصادی اوراسیا از ابتدای تاسیس اتحادیه تاکنون منفی بوده و بین ۶.۵ تا ۸.۷ میلیارد دلار گزارش شده است. از نگاه بخش خصوصی قزاقستان، اهم چالش‌های اتحادیه اقتصادی اوراسیا شامل موارد زیر می‌گردد: نیاز به مکانیزم تنظیم کننده فراملی، ضرورت بهبود کیفیت اجرای تصمیمات اتحادیه در سطح ملی و لزوم گسترش حمایت عمومی در کشورهای اتحادیه.

یکی از مواردی که به عنوان نقطه ضعف اتحادیه اقتصادی اوراسیا از سوی مقام‌های قزاق عنوان شده است، افزایش موانع تجاری در چارچوب اتحادیه در مقایسه با ابتدای تاسیس این نهاد می‌باشد. در اوایل سال جاری "عسگرمامین" نخست وزیر قزاقستان گفت زمانی که اتحادیه کار خود را آغاز کرد، ۶۰ مانع تجاری مابین اعضاء وجود داشت و هم اکنون پس از گذشت چندسال این موانع به ۶۸ مورد افزایش یافته است. این موانع بیشتر شامل موانع غیرتعرفه‌ای از قبیل ترجیح شرکت‌های تابع هر کشور به شرکت‌های سایر اعضاء می‌باشد.

از دید قزاقستان با اینکه پیشرفتهایی در زمینه تدوین جهت گیری‌های استراتژیک همگرایی در چارچوب اتحادیه تا سال ۲۰۲۵، در زمینه برداشتن موانع بازار واحد اتحادیه و ارائه نظام تسویه انتقال تعرفه‌های گمرکی با ارزهای ملی میان اعضاء اتحادیه و تشکیل اکوسیستمی شامل کریدورهای حمل و نقل دیجیتال و موضوعات مشابه بدست آمده است، با این حال نشست مجازی ماه آوریل سال جاری میلادی میان اعضاء در زمینه هموار کردن مسیر همکاری‌های اقتصادی و تجاری اتحادیه به طور ملموس چندان موفق نبود.

به منظور روان تر کردن جریان انتقال کاملاً از مرزهای میان قزاقستان و روسیه، موافقتنامه ای میان روسای جمهور دو کشور در نوامبر سال گذشته منعقد شده است. مزایای این روان سازی انتقال کالا برای قرقیزستان هم که بخشی از کالاهای صادراتی و وارداتی‌اش از مسیر قزاقستان می‌گذرد، مفید است.

مهم ترین اقلام وارداتی از جهان به قزاقستان

ماشین آلات برقی و تجهیزات، دارو، دستگاه‌های تلفنی، فرآورده‌های نفت، وسایل نقلیه با موتور پیستونی، اسکلت و قطعات اسکلت، مصنوعات از آهن یا از فولاد، کک، سنگ سرب، گاز طبیعی

مهم ترین اقلام صادراتی از قزاقستان به جهان

نفت خام، غلات، کک زفت، کاتود، فروکروم، گاز طبیعی، اورانیوم طبیعی، نفت و روغن های حاصل از مواد معدنی قیری غیرخام، روی غیر مزوج، سنگ مس، اپراتور، نقره خام، اورانیوم طبیعی

اقلام عمده صادراتی از ایران به قزاقستان

سیمان سفید، کشمش، خرما، پسته، سیب تازه، اشکال همانند پلیکاتیلن یا پلی پروپیلن، ظروف شیشه‌ای، سایر صفحه‌ها ورق‌ها و ورقه‌های نازک و باریکه‌ها از سایر مواد پلاستیکی

اقلام عمده وارداتی به ایران از قزاقستان

دانه کتان، دانه آفتابگردان، جو، دانه‌های کلزا، لاشه و شقه حیوانات از نوع گوسفند، سبوس، عدس خشک، کنجاله، تفاله نشاسته‌سازی، محصولات از آهن یا فولاد غیر ممزوج

بلاروس:

علت اصلی عضویت بلاروس در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، وابستگی شدید اقتصادی این کشور به روسیه است. حتی گفته می‌شود تداوم حضور لوکاشنکو در راس هرم سیاسی بلاروس، حمایت اقتصادی روسیه از این کشور در قبال حفظ اتحاد بلاروس با روسیه است. مهمترین عنصر تعیین کننده برای بلاروس در اتحادیه اقتصادی اوراسیا استفاده این کشور از نفت ارزان قیمت وارداتی از روسیه و تبدیل آن به سوخت برای صدور به اروپا بوده است. مطابق با برخی از برآوردها سود ناشی از گاز ارزان قیمت، فرآوری نفت روسیه و صدور مجدد نفت و محصولات نفتی روسیه توسط بلاروس، ۱۰ درصد یا میزان بیشتری از تولید ناخالص داخلی بلاروس را تشکیل می‌دهد.

اما از سال گذشته تاکنون باتوجه به افزایش قیمت‌های تمام شده سوخت روسیه برای بلاروس، این کشور در چانه زنی‌های مکرر با روسیه در صدد پایین آوردن قیمت تمام شده نفت برآمده است و همزمان گفتگوهایی را با دیگر کشورهای نفت خیز عضو مشترک‌المنافع آغاز کرده است تا روسیه را از تحمیل عوارض مالیاتی سوخت به بلاروس منصرف نماید.

بلاروس همچنین حفظ دسترسی به بازارهای روسیه برای کالاها، خدمات و نیروی کار این کشور و گسترش ظرفیت‌های ترانزیتی‌اش را به عنوان دروازه‌ای بین اتحادیه اروپا از یک طرف و روسیه و چین از طرف دیگر، هدف گذاری کرده است.

بخش عمده محصولات صنعتی و کشاورزی بلاروس به روسیه صادر می‌شود. همین امر درباره بخش خدمات بلاروس به ویژه حوزه ساخت و ساز و حمل و نقل مصداق دارد. همچنین نیروی

کار مهاجر بلاروس با توجه به کمبود فرصت‌های شغلی در کشورشان و دستمزدهای بیشتر در بعضی از بخش‌های اقتصادی روسیه، در این کشور به سر می‌برند .

مهم‌ترین اقلام وارداتی از جهان به بلاروس

نفت و گازهای نفتی، اتومبیل، محصولات از آهن و فولاد، دارو، اجزا و قطعات وسایل نقلیه، دستگاه‌های تلفن، میوه، پلیمرهای اتیلن

مهم‌ترین اقلام صادراتی از بلاروس به جهان

کودهای معدنی یا شیمیایی، تراکتور، لاستیک رویی چرخ، لبنیات، وسایل نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا، چوب و مبلمان، گوشت گاو

اقلام عمده صادراتی از ایران به بلاروس

فرش، پسته، انگور خشک، رنگ‌های پودری خرما، محصولات پتروشیمی، اجزا و قطعات وسایل نقلیه، کلم سفید و قرمز دارو، آمیوه تجهیزات پزشکی، ظروف شیشه‌ای

اقلام عمده وارداتی به ایران از بلاروس

الیاف سنتتیک تراکتور جاده‌ای، دامپرها، کک و نیمه کک، بامبرینگ، قطعات وسایل نقلیه
حمل کالا

مزیت‌های تجارت با بلاروس

- موقعیت جغرافیایی بلاروس که می‌تواند کالای تولیدی را به شرق و غرب
- اروپا صادر کند زیرساخت‌های توسعه یافته حمل و نقل کالا
- نیروی کار با کیفیت و ارزان
- وجود ۶ منطقه آزاد تجاری در بخش‌های مختلف کشور
- هزینه پایین خدمات از جمله اجاره ملک

قرقیزستان:

چند انگیزه مهم، قرقیزستان را به تداوم عضویت در اتحادیه اقتصادی اوراسیا وادار می‌کند. یکی از مهم‌ترین انگیزه‌ها وجود چند صدهزار کارگر مهاجر قرقیزی در روسیه‌اند که یک سوم تولید ناخالص ملی قرقیزستان را تامین می‌کنند. نکته مهم دیگر اینکه تامین سوخت مورد نیاز قرقیزستان از سوی روسیه انجام می‌شود. "گازپروم" عملاً خدمات گازرسانی قرقیزستان را در اختیار دارد. همچنین واردات نفت هم از قزاقستان و هم از روسیه توسط این کشور صورت می‌گیرد.

مساله مهم بعدی، صادرات مجدد کالاهای چینی از قرقیزستان به روسیه و قزاقستان است که به لحاظ تجاری درآمد قابل توجهی را برای این کشور دربردارد. البته طی هفته‌های اخیر مشکلاتی در زمینه تردد کامیون‌های قرقیزی در مرزهای مشترک به قزاقستان پدید آمده است و قزاقستان تعداد قابل توجهی از این کامیون‌ها را در مرزهای خود متوقف کرده است. دلیل این امر از سوی مقام‌های قزاق این امر عنوان شده است که قرقیزستان اطلاعات مربوط به صادرات و واردات کالاها به این کشور را بسیار کمتر از ارزش واقعی آنها اعلام کرده است و به همین سبب خساراتی به اقتصاد قزاقستان وارد نموده است .

مهم‌ترین اقلام وارداتی از جهان به قرقیزستان

شکلات، گازهای نفتی، دارو، پارچه، نفت، البسه، لاستیک رویی چرخ از کائوچو

مهم‌ترین اقلام صادراتی از قرقیزستان به جهان

نفت، محصولات خبازی، البسه، سبزیجات غلافدار خشک، قراضه و ضایعات مس، طلا

اقلام عمده صادراتی از ایران به قرقیزستان

وازلین، البسه، خرما، پسته، رنگ‌های روغنی، فرش

اقلام عمده وارداتی به ایران از قرقیزستان

لوازم آسانسور، شمش روی گوشت، سبزیجات غلافدار خشک مثل انواع لوبیا

ارمنستان:

براساس آمار ارائه شده از سوی نخست وزیر ارمنستان، در سه ماه اول ۲۰۱۹ نرخ رشد اقتصادی این کشور در میان کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا و جامعه مشترک المنافع از همه کشورهای دیگر عضو بیشتر بوده است. در طول ۵ سال عضویت ارمنستان، صادرات این کشور به سایر کشورهای اتحادیه دوبرابر شده است و شاخص‌های آن از قرقیزستان هم بالاتر رفته است. اوج تجارت ارمنستان با اتحادیه اوراسیا در سال ۲۰۱۸ بوده است که ضمن آن حدود ۲ میلیارد دلار کالا با سایر اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا مبادله کرده است. در سال ۲۰۱۹ هم میزان مبادلات ارمنستان با اتحادیه از ۲ میلیارد دلار فراتر رفته است.

به لحاظ ترانزیت هم ارمنستان از عضویت در اتحادیه بهره مند شده است و همین موقعیت ترانزیت برای سایر کشورهای عضو اتحادیه هم سودمند بوده است. با توجه به موافقتنامه منعقد شده میان ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، کالاهای ایرانی به قیمت ارزان تری به کشورهای عضو اتحادیه وارد می‌شود و بهره‌گیری ارمنستان از موقعیت ترانزیت در اینجا هم آشکار است. یکی از مشکلات مهم تجار ارمنی برای صادرات به روسیه نبود راه‌های ارتباطی قابل اتکا و متنوع برای ارسال کالا به روسیه است. چون به ویژه "آبخازیه" در این مسیر به عنوان یک مانع بزرگ عمل می‌کند.

در زمینه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، روسیه در ارمنستان جایگاه مهمی دارد. مجموع FDI روسیه در ارمنستان طبق آمار آنکتاد حدود ۲/۵ میلیارد دلار می‌باشد که بیش از ۵۰ درصد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ارمنستان را شامل می‌شود.

اما یک ملاحظه مهم که همپای مباحث تجاری و حتی فراتر از آن عمل می‌کند، وابستگی متقابل امنیتی ارمنستان و روسیه است. روسیه، ارمنستان را در برابر دو همسایه‌اش یعنی جمهوری آذربایجان و ترکیه محافظت می‌کند. در طرف مقابل، ارمنستان در نقشه ژئوپلیتیک و برنامه امنیتی روسیه در مجاورت قفقاز نقش مهمی دارد.

مهم ترین اقلام وارداتی از جهان به ارمنستان

الماس تراش نشده، روغن های نفتی، داروهای ترکیبی، تجهیزات الکترونیکی، آلومینیوم، گندم، حبوبات، گاز و نفت و فرآورده های نفتی، ماشین آلات و تجهیزات، مواد غذایی

مهم ترین اقلام صادراتی از ارمنستان به جهان

سنگ معدن و کنستانتره مس، الکل اتیلیک، طلا، الماس تراشیده، مواد معدنی و مواد غذایی، محصولات کشاورزی، نرم افزار، فویل آلومینیوم، آلیاژهای فلزی

اقلام عمده صادراتی از ایران به ارمنستان

فروسیلیسیوم، مرغ و تخم مرغ، محصولات از آهن یا فولاد، پسته و خشکبار، گاز طبیعی مایع شده، متانول، قیر نفت، مصالح ساختمانی، رنگ و رزین، سولفور سدیم، پلی پروپیلن، پلی اتیلن، موکت و کفیوش

اقلام عمده وارداتی از ارمنستان به ایران

وسیله نقلیه، محصولات از آهن یا فولاد غیر ممزوج، چوب اره شده، کنترل دور موتور، مکمل های دارویی و وسایل تشخیص بیماری، ماشین های سنگ زنی برای فلزات، گوشت گوسفند

❖ پیوستن ایران به اوراسیا

پیوستن ایران به اوراسیا و این اتحادیه، با توجه به تنوع بازار و تنوع منابع موجود در کشورهای عضو اتحادیه، یک فرصت برای اقتصاد ایران به شمار می‌آید و می‌توان از این طریق بخشی از اثر تحریم‌ها را جبران کرد. البته لازم به ذکر است که ایران در مراحل ابتدایی است و سال‌ها زمان لازم است تا ایران عضو اصلی اتحادیه اقتصادی اوراسیا شود.

این توافق که بعد از ۲ سال مذاکره به نتیجه رسیده، از هفته اول آبان ۹۸ ماه اجرایی شد. قرار است موافقتنامه تمام عیار تجارت آزاد با اوراسیا امضا شود و از ۳ سال دیگر تقریباً تمام کالاها مشمول کاهش تعرفه خواهد شد.

براساس این موافقتنامه (اتحادیه اوراسیا و ایران)، ایران از اتحادیه اقتصادی اوراسیا امتیازات گمرکی خاصی دریافت کرده و کشورهای این اتحادیه هم این امکان را خواهند داشت تا حجم صادرات کالای خود به ایران را تا ۷۵ درصد افزایش دهند. ایران نیز می‌تواند با امتیازاتی که دریافت می‌کند، صادرات کالاهای خود به مقصد ۵ کشور اوراسیایی را تا چند برابر افزایش دهد.

❖ فرصت‌های ناشی از تعامل تجاری جمهوری اسلامی ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا

- تعامل با اتحادیه اقتصادی اوراسیا بر سیاست تحریم و فشار حداکثری آمریکا تاثیر خواهد داشت.
- تعامل با اتحادیه اقتصادی اوراسیا و مقابله با سیاست یک‌جانبه گرایی آمریکا.
- توسعه مناسبات با کشورهای همسایه مندرج در قانون اساسی کشور.
- ارتقای قدرت رقابت قیمتی و کیفیت محصولات ایرانی در بازارهای جهانی.
- زمینه ساز همکاری‌های تجاری بین‌المللی و مشارکت با WHO
- نظم و ترتیب جدید در تجارت خارجی کشور.
- موافقتنامه تجاری در راستای تامین نیاز اساسی مردم و همسو با اهداف اقتصاد مقاومتی.

❖ توافقنامه ایران و اوراسیا

این امتیازات ۵۰۲ قلم کالاهای مختلف در حوزه‌های واردات مواد غذایی، واردات مواد مصرفی شیمیایی، واردات محصولات ساختمانی، واردات خدمات فنی و مهندسی، واردات محصولات صنعتی و واردات محصولات کشاورزی از سوی اتحادیه اقتصادی اوراسیا و ۳۶۰ قلم کالا در همان موارد مشابه از جمله صادرات مواد غذایی، صادرات مواد مصرفی شیمیایی، صادرات محصولات ساختمانی، صادرات خدمات فنی و مهندسی، صادرات محصولات صنعتی و صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی را از سوی ایران شامل می‌شود که در مجموع کل اقلام مشمول در موافقتنامه به ۸۶۲ مورد می‌رسد.

اگر چه هم اکنون تنها پنج کشور عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا هستند، اما بیش از ۴۰ کشور و سازمان بین‌المللی از جمله چین، اندونزی، کره جنوبی، هند، مصر، صربستان و حتی برخی کشورهای حوزه آمریکایی لاتین برای فعالیت در چارچوب اتحادیه اقتصادی اوراسیا اعلام آمادگی کرده‌اند.

❖ توافقنامه تجارت آزاد با اوراسیا

موافقتنامه موقت در راستای ایجاد ترتیبات تجارت آزاد بین جمهوری اسلامی ایران و اوراسیا پس از ۲ سال مذاکره در اردیبهشت سال ۱۳۹۷ امضا شد. این موافقتنامه دو ماه (۶۰ روز) پس از اعلام تصویب آن در مراجع قانونی کشورهای عضو اتحادیه و جمهوری اسلامی ایران یعنی ۵ آبان ۱۳۹۸ اجرایی شد.

یک سال بعد از اجرای موافقتنامه موقت، مذاکره برای انعقاد موافقتنامه تجارت آزاد خواهد شد و سه سال بعد از تاریخ اجرایی شدن، چنانچه موافقتنامه تجارت آزاد نهایی نشده باشد طرفین، در خصوص تداوم موافقتنامه موقت، تصمیم‌گیری خواهند کرد.

این موافقتنامه مشتمل بر ۳۶۰ قلم کالای با کد HS شش رقمی با فهرست امتیازات اعطایی ایران به اوراسیا، در مقابل فهرست امتیازات اعطایی اوراسیا به ایران شامل ۵۰۲ قلم کالا با کد HS ده رقمی است. حدود ۴۰ کشور در فرایند امضای موافقتنامه مذکور با اتحادیه اقتصادی

اوراسیا هستند که ایران دومین کشور بعد از ویتنام موفق به امضای آن شده و در نظر است پس از سه سال دوره آزمایشی و دوره گذار تطابق ساختار و استانداردها، وارد فاز اجرای قرارداد کامل تجارت آزاد و تمام عیار فی‌مابین باشیم.

اهداف توافقنامه : تعیین رویه‌ها و شرایط برای رفع موانع فنی در تجارت متقابل محصولاتی که مشمول مقررات فنی کشورهای عضو اتحادیه اوراسیا و کشورهای ثالث هستند. رفع موانع فنی در تجارت متقابل با کشورهای ثالث از طریق نتایج حاصله از معاهدات بین‌المللی و با در نظر گرفتن مفاد این توافقنامه‌ها. چگونه از منافع موافقت‌نامه می‌توان برخوردار شد.

- بهره‌مندی از تخفیفات تعرفه‌ای :

آسان‌ترین نوع بهره‌مندی از امتیازات موافقت‌نامه است که صرفاً به ارائه گواهی مبدا خاص موافقت‌نامه است.

- بهره‌مندی از حقوق منعکس شده در موافقت‌نامه :

آگاهی از مفاد موافقت‌نامه.

- استفاده از پتانسیل بالای بازار اوراسیا :

برنامه‌ریزی بلند مدت برای بهره‌مندی از بازار اوراسیا

❖ ظرفیت‌های استان هرمزگان

استان هرمزگان؛ جنوبی‌ترین استان کشور در کنار سواحل نیلگون خلیج فارس و دریای عمان، ظرفیت‌های فراوان و ویژه‌ای در زمینه سرمایه‌گذاری دارد. ظرفیت‌های بی نظیری در این استان وجود دارد که این استان را به بهشت سرمایه‌گذاران و پایتخت اقتصادی و تجاری ایران تبدیل کرده است. هرمزگان با توجه به جایگاه راهبردی خود و مجاورت با تنگه هرمز یکی از حساس‌ترین و حیاتی‌ترین گذرگاه‌های کشور، از جهت دسترسی آسان به آب‌های آزاد و خطوط تجاری دریایی بین‌المللی است. کریدور جنوب به شمال یکی از مهمترین کریدورهای بین‌المللی است که از هرمزگان گذر می‌کند و قاره آسیا را به اروپا متصل و نیازهای مواد اولیه کشورهای آسیای مرکزی و اروپا را فراهم می‌کند. هزار و ۵۰۰ کیلومتر نوار ساحلی و دارا بودن ۱۴ جزیره اقتصادی و راهبردی از ۱۷ جزیره خلیج فارس بر اهمیت این استان افزوده است.

هرمزگان به عنوان قطب سرمایه‌گذاری و اقتصاد مطرح است که با معرفی و شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری و ظرفیت‌های اقتصادی آن گامی ارزنده در مسیر توسعه و بهبود تعاملات استان و کشور با سایر کشورها برداشته می‌شود.

۵ منطقه ویژه اقتصادی، ۲ منطقه آزاد، ۸۲ بندر (صیادی، تجاری، نفتی، مواد معدنی و چند منظوره)، ۱۵۶ پست اسکله، ۱۳ فرودگاه، ۲۱ شهرک و ناحیه صنعتی، ۳ پالایشگاه نفتی، ۴ پالایشگاه گاز، ۶ نیروگاه، ۵ مجتمع فولاد، ۲ مجتمع آلومینیوم، ۲ مجتمع روی، سیمان، کشتی سازی فراساحل و هزار واحد صنعتی از مهمترین ظرفیت‌های این استان اقتصادی است.

دسترسی به شبکه‌های چهارگانه حمل و نقل و هزار و ۵۰۰ کیلومتر خطوط ریلی و وجود ۵۵ کیلومتر خط ریلی از ورودی بزرگترین بندر کشور بندر شهید رجایی از دیگر ظرفیت‌های با ارزش سرمایه‌گذاری در هرمزگان است. این در حالیست که ۶۰ درصد صادرات و واردات کشور از بنادر هرمزگان انجام می‌شود. ۶۰ درصد ترانزیت کالا، ۵۴ درصد عملیات گمرک و ۷۵ درصد درآمدهای گمرک از این استان انجام می‌شود.

وجود همه این ظرفیت‌ها در کنار مجتمع بندری شهید رجایی که دروازه طلایی واردات و صادرات کشور است اهمیت دوچندانی به این استان اقتصادی داده است. حدود ۸۵ درصد از عملیات تخلیه و بارگیری کالاهای کانتینری کشور در بندر شهید رجایی انجام می‌شود. بندری با شاخص‌های ویژه، که گام در جهت بنادر نسل سومی برداشته است.

در این استان ظرفیت تولید شناورهایی تا ظرفیت ۸۰ هزار تن، تولید ۸۰ میلیون متر مکعب گاز، تولید ۱۵۰ هزار تن میگو و تولید ۱۴۳ هزار تن ماهی در دریا، تولید ۱۰ میلیون تن فولاد و ۱۳ میلیون تن گندله و تولید ۶ هزار مگاوات برق وجود دارد. وجود ذخائر عظیم نفت و گاز و منابع معدنی با ارزش اقتصادی، میادین گازی و نفتی، همجواری با خط صلح برای انتقال گاز، همجواری با منطقه پارس جنوبی و ۱۶۵ هزار هکتار سطح زیر کشت با تولید دو ونیم میلیون تن محصولات کشاورزی، از دیگر ظرفیت‌های هرمزگان برای سرمایه‌گذاری است.

ظرفیت ویژه دیگری که در این استان وجود دارد سواحل مکران است. حدود ۵۷ درصد سواحل مکران در هرمزگان قرار دارد که ظرفیت مناسبی برای سرمایه‌گذاری است. طرح توسعه سواحل مکران با محوریت جاسک چند سالی است پس از فرمایش‌های رهبری در هرمزگان آغاز شده است. باید زمینه برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در طرح‌های عمرانی استان بویژه در سواحل مکران فراهم شود.

وجود ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل در هرمزگان هرگونه سرمایه‌گذاری در این استان را اجتناب ناپذیر کرده است. هر یک از ظرفیت‌های استان هرمزگان موتور محرک توسعه اقتصادی قلمداد می‌شود. هرمزگان تنها استان کشور است که دارای مجمع الجزایر و دسترسی به آب‌های آزاد است و این به منزله ورود به بازارهای جهانی و اقتصاد بین‌الملل است. با جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی ظرفیت‌های ناشناخته هرمزگان شناسایی می‌شود.

فرصت‌های شناسایی شده در بخش‌های صنعت، کشتی‌سازی، شیلات و کشاورزی، حمل و نقل، انرژی، گردشگری، ساخت و ساز و عمران و همچنین نفت و گاز است.

جمع سرمایه‌گذاری‌های مناطق ویژه استان تا کنون نیز بیش از ۲۰ میلیارد دلار است. امسال نیز ۵۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی برای هرمزگان پیش بینی شده است. هم‌اکنون ۷۸ طرح سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در هرمزگان در حال اجراست.

نیروگاه هزار و ۴۰۰ مگاواتی سیریک با سرمایه‌گذاری مشترک ایران و روسیه، کارخانه کنسانتره آهن با سرمایه‌گذاری چین و نیروگاه برق خورشیدی با سرمایه‌گذاری کشور ایتالیا از مهم‌ترین سرمایه‌گذاری‌های خارجی در هرمزگان است.

هرمزگان رتبه نخست جذب سرمایه‌گذار خارجی (فاینانس) را به خود اختصاص داده است. ۶ طرح سرمایه‌گذاری مستقیم توسط کشورهای ایتالیا، فرانسه و چین با ارزش هفتاد میلیون دلار و دو طرح فاینانس در قالب نیروگاه ۱۴۰۰ مگاواتی سیریک به ارزش یک میلیارد و ۲۵۰ میلیون دلار و پالایشگاه جاسک نیز با ارزش ۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار در هرمزگان مصوب شده است.

به هر روی هرمزگان با ویژگی‌های بی‌نظیرش در مسیر پیشرفت و ترقی قرار گرفته است. پیشرفتی که نیازمند توجه بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری برای تحقق آن است.

❖ نظرات و پیشنهادات استان هرمزگان در زمینه های مختلف:

• زمینه آبریزان

- (۱) پیشنهاد سرمایه گذاری مشترک در زمینه تولید و صادرات محصولات شیلاتی.
- (۲) صادرات میگوی پرورشی.
- (۳) انتقال دانش فنی تکثیر و پرورش ماهیان دریایی.
- (۴) همکاری در زمینه تولید خوراک آبریزان.
- (۵) انتقال تکنولوژی قفس.
- (۶) انجام پروژه های تحقیقاتی مشترک در مورد تکثیر سایر آبریزان.

• زمینه کشاورزی

- (۱) سرمایه گذاری مشترک منطقه ای در زمینه کشاورزی.
- (۲) سرمایه گذاری مشترک حمل ریلی محصولات کشاورزی و ایجاد کریدور شرق به غرب و جنوب به شمال از مسیر ریلی.
- (۳) کاهش و یا حذف تعرفه های کشاورزی فی مابین.
- (۴) ایجاد مناطق آزاد کشاورزی مشترک.
- (۵) امکان صادرات مجدد محصولات تولیدی استان از طریق کشورهای عضو.
- (۶) تعیین ارز مشترک جایگزین دلار.

• زمینه گمرک

- (۱) احداث خط (لاین) گمرکی مخصوص کشورهای عضو و مورد تایید مجمع اوراسیا جهت تسریع در انجام امورات گمرکی.
- (۲) تبادل اطلاعات اسناد گمرکی مخصوصا فاکتورهای فروشنده بصورت الکترونیکی بین کشورهای عضو.
- (۳) تبادل تجارب و اطلاعات گمرکی بین کشورهای عضو در زمینه علمی، تخصصی، گمرکی و...
- (۴) تعهد به تسهیل و تسریع ترخیص کالاها بین کشورهای عضو.
- (۵) حمایت از تولید کنندگان کشورهای عضو در بازاریابی کالاها.

• زمینه بنادر و دریانوردی

- (۱) ترغیب کشورهای آسیای میانه علی‌الخصوص کشورهای محصور در خشکی جهت سرمایه‌گذاری در زمینه محوطه اختصاصی لجستیکی با توجه به ظرفیت‌های ریلی موجود در بندر شهید رجایی.
- (۲) برگزاری وبینار با مشارکت عمده صادرکنندگان و واردکنندگان، تشکل‌های صنفی حمل و نقلی کشورهای آسیای میانه با رده‌های متناظر ایرانی با هدف آشنایی بیشتر و توسعه شبکه همکاری.

• زمینه حمل و نقل ریلی

- (۱) تعریف کد گمرکی برای مرزهای مشترک اتحادیه و ایران.
- (۲) استفاده حداکثری از پتانسیل‌های حمل ریلی با توجه به انتقال خط ریلی.
- (۳) ایجاد مرکز لجستیکی و انبارهای مورد نیاز برای کشورهای عضو.
- (۴) سهولت در ورود و خروج قطارها و رفع مشکلات تردد مرزبانی.

❖ نتیجه‌گیری

بررسی‌ها نشان می‌دهد به‌طور خاص کشورهای روسیه، قزاقستان و بلاروس در بین کشورهای منطقه اوراسیا می‌توانند بخش قابل توجهی از نیاز فعلی ایران را در واردات محصولات اساسی کشاورزی تأمین کنند؛ درحالی که اکنون بخش قابل توجهی از واردات این محصولات از کشورهای هم‌چون برزیل، آرژانتین و برخی کشورهای اروپایی انجام می‌شود. علاوه بر این اکنون به‌دلیل نبود برنامه بلندمدت برای تأمین محصولات اساسی کشاورزی از طریق واردات، امکان انعقاد قرارداد بلندمدت با تولیدکنندگان اصلی وجود ندارد و عمده این محصولات با واسطه شرکت‌های اروپایی خریداری می‌شود و این مسئله اثرگذاری شرکت‌های مزبور را در روند تأمین محصولات اساسی کشاورزی ایران افزایش داده است؛ بنابراین در این زمینه لازم است ضمن تدوین برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت، واردات محصولات اساسی کشاورزی مورد نیاز با در نظر داشتن حداکثر ظرفیت تولید داخل، از طریق توافقات تجاری دوجانبه با کشورهای همسایه و شرکای تجاری دارای اکیال تجاری با ایران ساماندهی شود. همچنین توجه به رقابت در بخش داخلی، مهیا کردن بستر حمل‌ونقل مناسب و ایجاد نهاد متمرکز برای سیاست‌های تجاری، توجه به دیپلماسی تجاری و نیز استفاده از تجربه سایر کشورها می‌تواند مثمرتر باشد. با توجه به بررسی ساختار اتحادیه اقتصادی اوراسیا و تجربه تحریم روسیه می‌توان عنوان کرد، روسیه برای مقابله با تحریم‌های آمریکایی به‌ویژه از سال ۲۰۱۷ به بعد توانسته است به سازوکارهای تراکنش مالی غیردلاری با برخی کشورها نظیر چین دست یابد که تکرار این تجربه‌ها در مورد ایران می‌تواند سبب کنشگری روسیه در کاهش آثار تحریم‌ها شود. البته با توجه به محدودیت‌هایی که در عرصه سیاست خارجی از سوی قدرت‌های فرامنطقه‌ای علیه ایران صورت می‌گیرد سبب شده است تا دولت در ایران در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای با چالش‌هایی روبه‌رو شود. از سوی دیگر با بهره‌بردن از چالش‌های ایجادشده در روابط روسیه (به عنوان قدرت مهم این اتحادیه) با اروپای غربی و آمریکا، می‌توان از این چالش‌ها به‌عنوان فرصت‌هایی استفاده کرد. در پیرامون سرزمین ایران، شاهد وجود سازمان‌های منطقه‌ای مانند

اگو، اوپک با عضویت ایران و در سازمان همکاری شانگهای به‌عنوان عضو ناظر و به تازگی در اتحادیه اقتصادی اوراسیای هستیم.

کشورهای عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا با نگرشی که به همسایگان دارند و تحول‌های اقتصادی که داشته‌اند و در آینده نیز این تحول‌ها ایجاد خواهد شد، این اتحادیه می‌تواند بر موقعیت ژئواکونومیک ایران با توجه به اینکه ایران به عضویت در این اتحادیه نیز در بیاید، تأثیر بگذارد. کشورهای این اتحادیه به شدت برای تحول‌های اقتصادی خودشان به حمل‌ونقل انرژی و صادرات و واردات کالا نیاز خواهند داشت؛ بنابراین سرزمین ایران می‌تواند به‌عنوان مسیری برای حمل‌ونقل انرژی و کالاهای آن‌ها باشد. توجه بیشتر برای معاملات اقتصادی و تجارت ایران با این کشورها و برعکس، توجه به نقش جاده ابریشم نوین که می‌تواند پلی برای اتصال ایران به اوراسیای مرکزی و اروپا باشد، تقویت هرچه بیشتر سازوکارهای سه‌جانبه، نقش میانجیگری در مناقشه‌های اوراسیای مرکزی، اقدام‌های عملی در زمینه کشت فراسرزمینی با کشورهای قرقیزستان و روسیه و ... به قطع در افزایش قدرت اقتصادی ایران مؤثر خواهند بود. این موارد در چارچوب عضویت در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، برای ایران بهتر رقم خواهد خورد و موقعیت ژئواکونومیک ایران ارتقا خواهد یافت.

اتحادیه اقتصادی اوراسیا نتیجه یک سلسله تحولات در جهت ایجاد یک مکانیزم نهادی برای همکاری‌های اقتصادی میان دولتهای عضو است. تجزیه و تحلیل اسناد سیاست خارجی روسیه به عنوان عنصر کلیدی اتحادیه نشان می‌دهد بُعد اوراسیای سیاست خارجی روسیه همواره در راس اولویت‌های منطقه‌ای روسیه قرار داشته است. همچنین از اسناد رسمی روسیه چنین بر می‌آید که روسیه تنها زمانی می‌تواند امنیت و رفاه داشته باشد که کشورهای همسایه‌اش در ثبات قرار داشته باشند و روابطشان با روسیه دوستانه باشد.

اتحادیه اقتصادی اوراسیا با توجه به زمان کمی که از تاسیس آن می‌گذرد، پیشرفت‌های اندکی را در جهت همگرایی اقتصادی اعضا کسب کرده است. با این حال آنهایی که با دید مثبت اتحادیه اقتصادی اوراسیا را مورد توجه قرار داده‌اند، بر این باورند که اتحادیه در تحقق اهداف اولیه مبنی بر جذاب ساختن بازار داخلی‌اش برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و ایجاد شبکه‌ای از

موافقتنامه‌های تجارت آزاد با سایر کشورها و مناطق از جمله با اتحادیه اروپا و چین توفیق نسبی داشته است. افزون بر این آنها معتقدند که از دغدغه روسیه در زمینه امنیت غالباً به اشتباه چنین برداشت می‌شود که ابتکارات روسیه در دوره پسا شوروی به منزله پروژه‌های ژئوپلیتیک روسیه است. در حالیکه شواهد حاکی از مزایای اقتصادی همگرایی در چارچوب اتحادیه اقتصادی اوراسیا برای کشورهای عضو این اتحادیه است.

بیشتر کشورهای عضو اتحادیه محصور در خشکی اند و میزان تسهیل تجارت و سرمایه گذاری در میان آنها ضعیف است. با وجود تاکید بر مبادله اطلاعات و مکانیزم های مشورتی میان اعضا و پوشش موضوعات متنوع، این موافقتنامه متشکل از یک چارچوبه وسیع است و جایی برای اقدامات دقیق اجرایی در آن در نظر گرفته نشده است.

اتحادیه اقتصادی اوراسیا رشد مثبت در تجارت و سرمایه گذاری مشترک را از زمان تاسیس تاکنون به خود دیده است. با این حال رشد اقتصادی کشورهای عضو اتحادیه در سالهای اخیر کاهش یافته است. مهمترین مأموریت و وظیفه اتحادیه ایجاد اصلاحات معنادار و کمک به دولت‌های عضو برای کشف و بهره برداری از پتانسیل های اقتصادی شان است. در چنین صورتی اتحادیه کارآیی و قابلیت‌های خود را به اثبات خواهد رساند.

به همین سبب جمع بندی نظرات صاحب نظران این است که اتحادیه همچنان به کار خود ادامه خواهد داد و کشورهای عضو از منافع که این عضویت نصیب آنها کرده و می‌کند، راضی هستند. البته نباید از نظر دورداشت که به دلیل پیچیده بودن موضوعات تجاری و اقتصادی و نیز به واسطه سوابق تاریخی حضور روسیه در کشورهای عضو اتحادیه، ابعاد سیاسی و ژئوپلیتیک هم در جای خود برای بررسی عملکرد اتحادیه باید مورد توجه قرار گیرد. مضافاً اینکه مدت زمان زیادی از تاسیس نهاد مزبور نگذشته است و تحولات آتی بیانگر سمت و سوی آن خواهد بود و میزان موفقیت یا عدم موفقیت در دستیابی به اهداف تشکیل را پس از یک بازه زمانی معقول تر می‌توان مورد ارزیابی دقیق تر قرار داد.

❖ منابع

فارسی

۱. آمار متخذه از وبگاه:
<https://www.trademap.org>
۲. آمار متخذه از سایت گمرک جمهوری اسلامی ایران به نشانی:
<https://www.irica.gov.ir>
۳. پایگاه اطلاع‌رسانی اتحادیه اقتصادی اوراسیا به آدرس:
<http://www.eaeunion.org/?lang=en.a>
۴. تأثیر اتحادیه اقتصادی اوراسیا بر موقعیت ژئواکونومیک جمهوری اسلامی ایران، مهکویی و گودرزی، زمستان ۱۳۹۸.
۵. راهنمای جامع موافقت‌نامه تجارت ترجیحی بین جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، معاونت بین‌الملل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ۱۳۹۸.
۶. سالنامه آماری بازرگانی خارجی ۱۳۹۶-۱۳۸۵.
۷. گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره: لایحه موافقت‌نامه موقت تشکیل منطقه آزاد تجاری بین جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا و کشورهای عضو، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۷.
۸. گزارش راهکارهای توسعه روابط تجاری بین ایران و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
۹. گزارش سناریوهای رفتاری جمهوری اسلامی ایران به خروج ایالات متحده از برجام و نتایج هریک از آنها، مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، خردادماه ۱۳۹۷.
۱۰. متن موافقت‌نامه موقت برای ایجاد ترتیبات تجارت آزاد بین جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا و کشورهای عضو، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان توسعه تجارت، خردادماه ۱۳۹۷.
۱۱. مصوبه شماره ۹۳۵۱۸/ت/۴۸۳۲۰ ن مورخ ۱۳۹۱/۵/۱۱ هیئت محترم وزیران منضم به فهرست تعرفه‌های ترجیحی کالاهای وارداتی از کشور بلاروس.

۱۲. میرفخرایی، سیدحسن. اتحادیه اقتصادی اوراسیا و الزامات ژئواکونومیک آن برای ایران، فصلنامه مطالعات بین‌الملل، سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان ۱۳۹۴.
۱۳. نوروزی و همکاران. «چالش‌ها و چشم‌انداز کریدورهای حمل‌ونقل بین‌المللی و عبوری از ایران (با تأکید بر کریدور شمال و جنوب)»، معاونت اقتصادی اداره کل اقتصاد و دارایی استان گیلان؛ زمستان ۱۳۹۷.
۱۴. وضعیت تجارت و ظرفیتهای همکاری اقتصادی دوجانبه ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، معاونت پژوهش‌های اقتصادی، دفتر مطالعات، ابان ۱۳۹۹.
۱۵. ولی‌قلی‌زاده، علی‌بررسی و تحلیل فضایی - ژئواکونومی مناسبات تجاری ایران با حوزه سی‌آی‌اس، مطالعات اوراسیای مرکزی، دوره هشتم، شماره ۲، ۱۳۹۴.

لاتین

- a. Evgeny Vinokurov, Eurasian Economic Union: Current State and Preliminary results, Russian Journal of Economics 3 (2017)
- b. Research paper, Rilka Dragneva, Kataryna Wolczuk, The Eurasian Economic Union Deals, Rules and the Exercise of power, May 2017
- c. Yilmaz Serder, Eurasian Economic Union: A regional Economic Hegemony Initiative, Journal of eastern European and central Asian research, Vol.4No.3(2017)
- d. Eurasian Economic Union; The rocky road to integration, Martin Rusell, European Parliamentary Research Service
- e. Understanding the enlargement of the EEU: the case of Armenia and Kyrgyzstan
- f. Five years Eurasian Economic Union: challenges, accomplishments and prospects
- g. Rubles in the Near Abroad: EAEU cannot be serious
- h. Does the EAEU-Skepticism Have Prospects in Kazakhstan?
- i. The Eurasian Economic Union: Russian March Eastward or an Alternative to Rejoining the West?
- j. Belarus and the EAEU: Expectations vs Reality
- k. the EDB: Belarus in the most integrated EAEU country in terms of trade
- l. Armenia: ۵years in the Russian-led Eurasian Union-What's been gained, what's been lost?
- m. From the EEU to the Greater Eurasian Partnership: the View of Chinese Scholars on Eurasian Integration
- n. Can Uzbekistan gain from EAEU membership?